

Метафорични модели (РЕШЕНИЕ)

Метафората е начин на свързване между понятия, който следва модела **Говорим за X, сякаш е Y**, където X е дума, назоваваща абстрактно понятие от една тематична област, а Y е дума или словосъчетание, назоваваща понятие от друга тематична област.

Например метафоричният модел на свързване **Говорим за ВРЕМЕТО_[X], сякаш е ПАРИ_[Y]** може да се илюстрира със следните примерни изречения:

- Това правило ще ни спести [СПЕСТЯВАМ ПАРИ] два часа [ВРЕМЕ].
- Тази грешка ще ни струва [СТРУВАМ ПАРИ] цяла седмица закъснение [ВРЕМЕ].
- Прахосах ме [ПРАХОСАМ ПАРИ] цял месец [ВРЕМЕ].

Думите спестявам, струвам и прахосвам в тези изречения са свързани метафорично с думата, назоваваща абстрактното понятие *време_[X]*, а в прякото си значение обикновено се съчетават с думи или изрази, назоваващи определено количество *пари_[Y]*.

Задача 1.

Дадени са 20 изречения, които са разпределени поравно в 5 групи, така че да илюстрират точно 5 модела на метафори. За всяко изречение изберете подходящия метафоричен модел.

Той преглътна разочарованието си и не каза нищо.

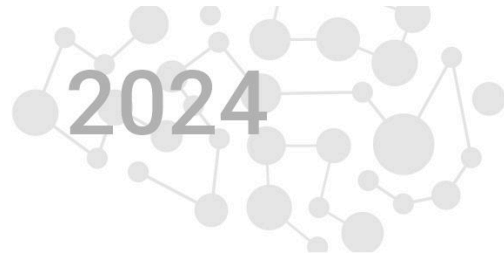
- А) Говорим за ИДЕЯТА, сякаш е РАСТЕНИЕ.
- Б) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- В) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- Г) Говорим за РАСТЕНИЕТО, сякаш е ИДЕЯ.
- Д) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е ПЪТ.
- Е) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е МАШИНА.
- Ж) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ТЕЧНОСТ.
- З) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ХРАНА.
- И) Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е КАРТИНА.

Вижданията му посяха съмнение у избирателите.

- А) Говорим за ИДЕЯТА, сякаш е РАСТЕНИЕ.
- Б) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- В) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- Г) Говорим за РАСТЕНИЕТО, сякаш е ИДЕЯ.
- Д) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е ПЪТ.
- Е) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е МАШИНА.

СЪСТЕЗАНИЕ
по компютърна
лингвистика

- Ж) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ТЕЧНОСТ.
- З) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ХРАНА.
- И) Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е КАРТИНА.

След гимназията бях на кръстопът дали да продължа да уча, или да започна работа.

- А) Говорим за ИДЕЯТА, сякаш е РАСТЕНИЕ.
- Б) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- В) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- Г) Говорим за РАСТЕНИЕТО, сякаш е ИДЕЯ.
- Д) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е ПЪТ.
- Е) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е МАШИНА.
- Ж) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ТЕЧНОСТ.
- З) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ХРАНА.
- И) Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е КАРТИНА.

Пред очите ни се рисуваше живописното бъдеще на България.

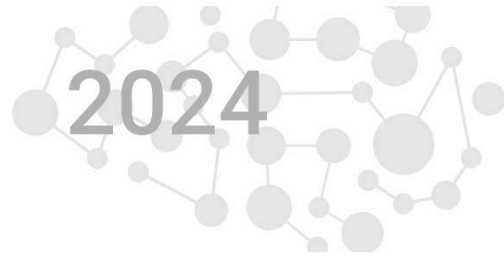
- А) Говорим за ИДЕЯТА, сякаш е РАСТЕНИЕ.
- Б) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- В) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- Г) Говорим за РАСТЕНИЕТО, сякаш е ИДЕЯ.
- Д) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е ПЪТ.
- Е) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е МАШИНА.
- Ж) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ТЕЧНОСТ.
- З) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ХРАНА.
- И) Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е КАРТИНА.

От тия дългогодишни проблеми с роднините вече са му изгърмели бушоните.

- А) Говорим за ИДЕЯТА, сякаш е РАСТЕНИЕ.
- Б) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- В) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- Г) Говорим за РАСТЕНИЕТО, сякаш е ИДЕЯ.
- Д) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е ПЪТ.
- Е) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е МАШИНА.
- Ж) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ТЕЧНОСТ.
- З) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ХРАНА.
- И) Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е КАРТИНА.

С толкова много учене днес му стопиха лагерите.

- А) Говорим за ИДЕЯТА, сякаш е РАСТЕНИЕ.

- Б) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- В) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- Г) Говорим за РАСТЕНИЕТО, сякаш е ИДЕЯ.
- Д) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е ПЪТ.
- Е) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е МАШИНА.
- Ж) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ТЕЧНОСТ.
- З) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ХРАНА.
- И) Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е КАРТИНА.

Като чу за идването на директора, в главата му веднага светна червена лампичка.

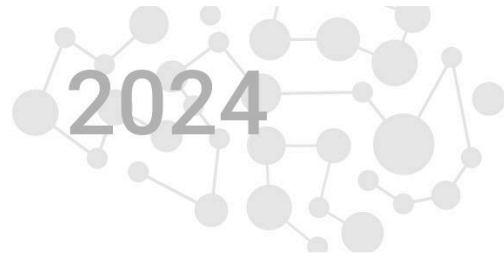
- А) Говорим за ИДЕЯТА, сякаш е РАСТЕНИЕ.
- Б) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- В) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- Г) Говорим за РАСТЕНИЕТО, сякаш е ИДЕЯ.
- Д) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е ПЪТ.
- Е) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е МАШИНА.
- Ж) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ТЕЧНОСТ.
- З) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ХРАНА.
- И) Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е КАРТИНА.

Въображението му рисуваше приказната картина на живота им заедно.

- А) Говорим за ИДЕЯТА, сякаш е РАСТЕНИЕ.
- Б) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- В) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- Г) Говорим за РАСТЕНИЕТО, сякаш е ИДЕЯ.
- Д) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е ПЪТ.
- Е) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е МАШИНА.
- Ж) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ТЕЧНОСТ.
- З) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ХРАНА.
- И) Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е КАРТИНА.

Младежите уверено вървят към нови успехи.

- А) Говорим за ИДЕЯТА, сякаш е РАСТЕНИЕ.
- Б) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- В) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- Г) Говорим за РАСТЕНИЕТО, сякаш е ИДЕЯ.
- Д) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е ПЪТ.
- Е) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е МАШИНА.
- Ж) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ТЕЧНОСТ.

- З) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ХРАНА.
И) Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е КАРТИНА.

Животът ни се оцветяваше във все по-тъмни краски.

- А) Говорим за ИДЕЯТА, сякаш е РАСТЕНИЕ.
Б) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е КОМПЮТЪР.
В) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е КОМПЮТЪР.
Г) Говорим за РАСТЕНИЕТО, сякаш е ИДЕЯ.
Д) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е ПЪТ.
Е) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е МАШИНА.
Ж) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ТЕЧНОСТ.
З) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ХРАНА.
И) Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е КАРТИНА.

Неговите идеи най-накрая дадоха плод.

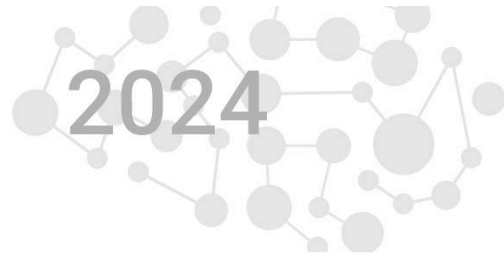
- А) Говорим за ИДЕЯТА, сякаш е РАСТЕНИЕ.
Б) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е КОМПЮТЪР.
В) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е КОМПЮТЪР.
Г) Говорим за РАСТЕНИЕТО, сякаш е ИДЕЯ.
Д) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е ПЪТ.
Е) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е МАШИНА.
Ж) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ТЕЧНОСТ.
З) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ХРАНА.
И) Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е КАРТИНА.

На старини, в края на житейския си път, той осъзна всички свои грешки и падения.

- А) Говорим за ИДЕЯТА, сякаш е РАСТЕНИЕ.
Б) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е КОМПЮТЪР.
В) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е КОМПЮТЪР.
Г) Говорим за РАСТЕНИЕТО, сякаш е ИДЕЯ.
Д) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е ПЪТ.
Е) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е МАШИНА.
Ж) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ТЕЧНОСТ.
З) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ХРАНА.
И) Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е КАРТИНА.

Душата му се облива от топлата вълна на примирение и надежда.

- А) Говорим за ИДЕЯТА, сякаш е РАСТЕНИЕ.

- Б) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- В) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- Г) Говорим за РАСТЕНИЕТО, сякаш е ИДЕЯ.
- Д) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е ПЪТ.
- Е) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е МАШИНА.
- Ж) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ТЕЧНОСТ.
- З) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ХРАНА.
- И) Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е КАРТИНА.

Душата му прелива от щастие.

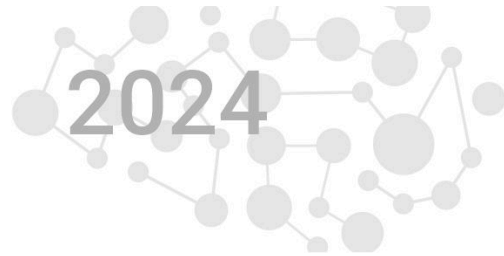
- А) Говорим за ИДЕЯТА, сякаш е РАСТЕНИЕ.
- Б) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- В) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- Г) Говорим за РАСТЕНИЕТО, сякаш е ИДЕЯ.
- Д) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е ПЪТ.
- Е) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е МАШИНА.
- Ж) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ТЕЧНОСТ.
- З) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ХРАНА.
- И) Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е КАРТИНА.

Това решение ще изтрие шансовете му за успех.

- А) Говорим за ИДЕЯТА, сякаш е РАСТЕНИЕ.
- Б) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- В) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- Г) Говорим за РАСТЕНИЕТО, сякаш е ИДЕЯ.
- Д) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е ПЪТ.
- Е) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е МАШИНА.
- Ж) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ТЕЧНОСТ.
- З) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ХРАНА.
- И) Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е КАРТИНА.

Понякога чувствам, че съм стигнал до задънена улица, но не се отказвам да търся нови възможности.

- А) Говорим за ИДЕЯТА, сякаш е РАСТЕНИЕ.
- Б) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- В) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е КОМПЮТЪР.
- Г) Говорим за РАСТЕНИЕТО, сякаш е ИДЕЯ.
- Д) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е ПЪТ.
- Е) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е МАШИНА.
- Ж) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ТЕЧНОСТ.

- З) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ХРАНА.
И) Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е КАРТИНА.

Беше много гладен и уморен – трябваше да си презареди батериите.

- А) Говорим за ИДЕЯТА, сякаш е РАСТЕНИЕ.
Б) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е КОМПЮТЪР.
В) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е КОМПЮТЪР.
Г) Говорим за РАСТЕНИЕТО, сякаш е ИДЕЯ.
Д) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е ПЪТ.
Е) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е МАШИНА.
Ж) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ТЕЧНОСТ.
З) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ХРАНА.
И) Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е КАРТИНА.

Съмнението ти е безпочвено.

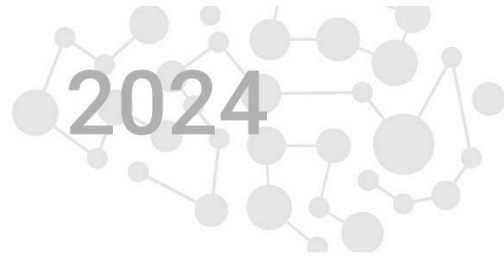
- А) Говорим за ИДЕЯТА, сякаш е РАСТЕНИЕ.
Б) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е КОМПЮТЪР.
В) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е КОМПЮТЪР.
Г) Говорим за РАСТЕНИЕТО, сякаш е ИДЕЯ.
Д) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е ПЪТ.
Е) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е МАШИНА.
Ж) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ТЕЧНОСТ.
З) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ХРАНА.
И) Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е КАРТИНА.

Той най-накрая изля мъкмата си пред нея.

- А) Говорим за ИДЕЯТА, сякаш е РАСТЕНИЕ.
Б) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е КОМПЮТЪР.
В) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е КОМПЮТЪР.
Г) Говорим за РАСТЕНИЕТО, сякаш е ИДЕЯ.
Д) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е ПЪТ.
Е) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е МАШИНА.
Ж) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ТЕЧНОСТ.
З) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ХРАНА.
И) Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е КАРТИНА.

В този период идеите му процъфтяваха.

- А) Говорим за ИДЕЯТА, сякаш е РАСТЕНИЕ.
Б) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е КОМПЮТЪР.
В) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е КОМПЮТЪР.

- Г) Говорим за РАСТЕНИЕТО, сякаш е ИДЕЯ.
Д) Говорим за ЖИВОТА, сякаш е ПЪТ.
Е) Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е МАШИНА.
Ж) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ТЕЧНОСТ.
З) Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ХРАНА.
И) Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е КАРТИНА.

Решение:

Метафоричният модел в следните 4 изречения е: Говорим за ЖИВОТА, сякаш е ПЪТ:

- *Младешите уверено вървят към нови успехи.*
- *На старини, в края на житейския си път, той осъзна всички свои грешки и падения.*
- *Понякога чувствам, че съм стигнал до задънена улица, но не се отказвам да търся нови възможности.*
- *След гимназията бях на кръстопът дали да продължа да уча, или да започна работа.*

Думите *път, улица, кръстопът* назовават понятия, свързани със съществителното ПЪТ: ‘Дълга ивица земя, пространство, по което се придвижват превозни средства или пешеходци’ (<https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg>), а глаголите *вървят, съм стигнал* назовават придвижване по ПЪТ.

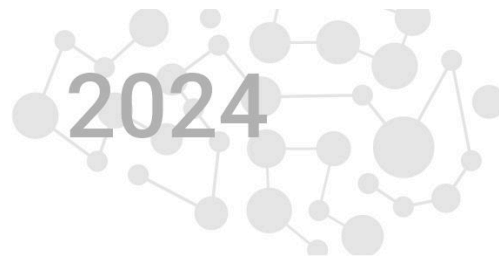
Частите от съответните изречения *нови успехи, житейски път, нови възможности, да продължа да уча, или да започна работа*, се свързват с представата за ЖИВОТ: ‘Съществуването на човек от рождението до смъртта’ (<https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg>).

Метафоричният модел в следните 4 изречения е: Говорим за ЧУВСТВОТО, сякаш е ТЕЧНОСТ.

- *Той най-накрая изля мъката си пред нея.*
- *Душата му прелива от щастие.*
- *Душата му се облива от топлата вълна на примирение и надежда.*
- *Той преглътна разочарованието си и не каза нищо.*

Думите *изля, прелива, облива, преглътна* назовават ситуации, свързани с ТЕЧНОСТ: ‘вещество, намиращо се в течно състояние при стайна температура и налягане’ (<https://dcl.bas.bg/bulnet/>). Въпреки че глаголят *преглъщам*, може да се свърже както с храна, така и с течност, тук трябва да се съобрази, че четирите изречения трябва да илюстрират един и същ модел, и затова трябва да се избере най-подходящият за групата общ модел.

Думите *мъка, щастие, примирение и надежда, разочарованието* се свързват с абстрактната представа за ЧУВСТВО; ‘Психическо състояние на човек като

отношение към това, което възприема, преживява; душевно преживяване’ (<https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg>).

Метафоричният модел в следните 4 изречения е: Говорим за ИДЕЯТА, сякаш е РАСТЕНИЕ.

- *Съмнението ти е безпочвено.*
- *Неговите идеи най-накрая дадоха плод.*
- *Вижданията му посяха съмнение у избирателите.*
- *В този период идеите му процъфтяваха.*

Думите *безпочвено, посяха, процъфтяваха* и словосъчетанието *дадоха плод* назовават понятия или ситуации, свързани с думата РАСТЕНИЕ: ‘Организъм, който представлява една от основните форми на живота и принадлежи към органичния свят, като се храни с неорганични вещества, които превръща в органични, обикновено се развива в неподвижно състояние и притежава корен, стъбло и листа’ (<https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg>).

Думите *съмнение, идеи, виждания* се свързват с абстрактната представа за ИДЕЯ: ‘Общо понятие, представа, мисъл за даден предмет или явление’ (<https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg>).

Метафоричният модел в следните 4 изречения е: Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е МАШИНА.

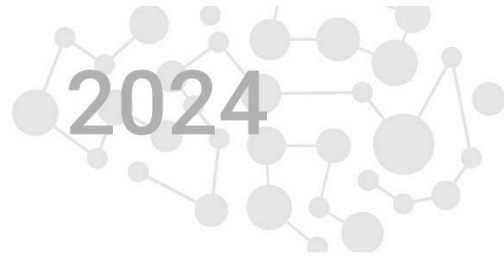
- *Беше много гладен и уморен – трябваше да си презареди батериите.*
- *Като чу за идването на директора, в главата му веднага светна червена лампичка.*
- *С толкова много учене днес му стопиха лагерите.*
- *От тия дългогодишни проблеми с роднините вече са му изгърмели бушоните.*

Изразите *презареди батериите, светна червена лампичка, стопиха лагерите, изгърмели бушоните* назовават ситуации, свързани с думата МАШИНА ‘Устройство от части или механизми, което извършва определени движения за преобразуване на енергия, материали или информация, като облекчава или заменя труда на човека’ (<https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg>).

Думите и словосъчетанията *гладен и уморен, чу, главата му, учене, проблеми с роднините* назовават понятия или ситуации, характерни за ЧОВЕК ‘Същество, което за разлика от животните има способност да мисли и говори, да живее обществен живот, да изработва оръдия на труда и да си служи с тях’ (<https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg>).

Метафоричният модел в следните 4 изречения е: Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е КАРТИНА.

- *Пред очите ни се рисуваше живописното бъдеще на България.*
- *Животът ни се оцветяваше във все по-тъмни краски.*

- *Въображението му рисуваше приказната картина на живота им заедно.*
- *Това решение ще изтрие шансовете му за успех.*

Думите и словосъчетанията *живописно, се оцветяваше, по-тъмни краски, рисуваше, картина, изтрие* назовават понятия или ситуации, свързани с думата **КАРТИНА** ‘произведение на изобразителното изкуство, представляващо завършена единна композиция, създадена чрез нанасяне на акварелни, маслени и др. бои върху платно, дърво и т. н. повърхност’ (<https://dcl.bas.bg/bulnet/>).

Думите и словосъчетанията *бъдеще, животът, живота, ще, шансовете му за успех* се свързват с абстрактната представа за **БЪДЕЩЕ**: ‘Състояние, положение, което някой ще има след време’ (<https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg>).

Задача 2.

Изберете от списъка подходящите думи, така че да построите метафоричните модели, илюстрирани от съответните изречения.

Списък А: **БЪДЕЩЕТО, ДЕЙСТВИЕТО, ЕЗИКА, ЗАВОЯ, КАРТИНАТА, КРЪСТОПЪТЯ, ЛЪЖАТА, МОРАЛА, НОЖА, ОБРАЗОВАНИЕТО, ОРЪЖИЕТО, ПОСТРОЙКАТА, ПРАВАТА ЛИНИЯ, СЪДА, ЧОВЕКА.**

Списък Б: **БЪДЕЩЕ, ДЕЙСТВИЕ, ЕЗИК, ЗАВОЙ, КАРТИНА, КРЪСТОПЪТ, ЛЪЖА, МОРАЛ, НОЖ, ОБРАЗОВАНИЕ, ОРЪЖИЕ, ПОСТРОЙКА, ПРАВА ЛИНИЯ, СЪД, ЧОВЕК.**

- **МОДЕЛ 1:** Говорим за (А), сякаш е (Б)

А) *Думите му ме пронизаха право в сърцето.*

Б) *Бях напълно сразен от лъжите ѝ.*

В) *С тази обида директно ме застреля.*

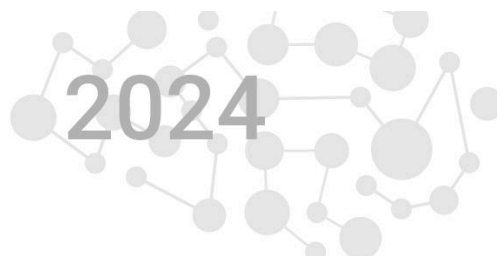
Решение: Съществителните *думите, лъжите* и словосъчетанието *тази обида* са свързани с представата за езика като средство за комуникация, а глаголите *пронизвам, сразявам, застрелям* (или задължително, или в определен контекст) изразяват ситуация, в която се използва оръжие. Затова метафората, която се илюстрира от изреченията, е конструирана по модела: Говорим за **ЕЗИКА**, сякаш е **ОРЪЖИЕ**.

- **МОДЕЛ 2:** Говорим за (А), сякаш е (Б)

А) *Не му позволявай да излезе от правия път и да започне да върши престъпления.*

Б) *Има моменти, в които всеки се поддава на слабост и кривва от пътя.*

В) *Трябва да спреш да лъжеш, защото дори и насила ще те вкараме в правия път.*

Решение: Частите от изреченията *излезе от правия път, кривва от пътя, вкараме в правия път* са свързани с представата за права линия, а думите *престъпления, слабост, лъжеш* (или задължително, или в определен контекст) изразяват представа или ситуация, свързана с морал, ценностна система, обществени разбирания за добро или лошо поведение. Затова метафората, която се илюстрира от изреченията, е конструирана по модела: Говорим за МОРАЛА, сякаш е ПРАВА ЛИНИЯ.

- МОДЕЛ 3: Говорим за (А), сякаш е (Б)

А) Тя очакваше, че плановете му ще рухнат бързо.

Б) Още от училище започваме да градим живота си.

В) Заедно можем да построим по-позитивно бъдеще за децата си.

Решение: Частите от изреченията *плановете, живота си, бъдеще* са свързани с представата за очакване на бъдещо състояние, а глаголите *рухнат, градим, построим* (или задължително, или в определен контекст) изразяват ситуация, свързана с постройка. Затова метафората, която се илюстрира от изреченията, е конструирана по модела: Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е ПОСТРОЙКА.

- МОДЕЛ 4: Говорим за (А), сякаш е (Б)

А) Мисълта за бъдещето ме изпълва с надежда.

Б) Сърцето ми е пълно с любов.

В) Главата ми прелива от мисли.

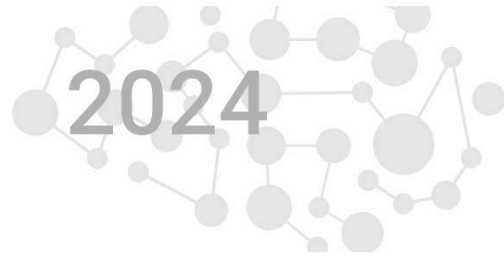
Решение: Частите от изреченията *мисълта, ме, сърцето ми, главата ми* са свързани с представата за човек, думите *надежда, любов, мисли* са характерни за човека, а думите *изпълва, пълно, прелива* (или задължително, или в определен контекст) изразяват ситуация, свързана с някакъв съд, вместител. Затова метафората, която се илюстрира от изреченията, е конструирана по модела: Говорим за ЧОВЕКА, сякаш е СЪД.

Задача 3.

За програмите с изкуствен интелект е голямо предизвикателство да разпознават метафори в текст. След като вече знаете как работят метафоричните модели, помогнете да се съберат данни за трениране на приложения, които да разпознават метафорични изречения. За целта за всяко от следващите изречения определете двата компонента на метафоричния модел или отбележете, ако в изречението няма метафора.

- *Мислихме много и изгубихме два часа за тази задача.*

А) мислихме Б) изгубихме В) два часа Г) задача Д) няма метафора

Решение: В това изречение метафората се изразява чрез свързването на изразите *изгубихме* и *два часа* по метафоричния модел *Говорим за ВРЕМЕТО*, сякаш е *ЦЕННА ВЕЩ*.

- *Вчера закъснявах за училище и докато бързах, си изгубих ключовете.*
А) вчера Б) закъснявах В) изгубих Г) ключовете Д) няма метафора

Решение: В това изречение няма употребена метафора.

- *Оттогава изминаха 20 години, а предишната красавица се бе превърнала в поувехнала леличка.*
А) изминаха Б) 20 години В) поувехнала Г) леличка Д) няма метафора

Решение: В това изречение метафората се изразява чрез свързването на думите *леличка* и *поувехнала* по метафоричния модел *Говорим за ЧОВЕКА*, сякаш е *РАСТЕНИЕ*.

- *Белите лалета са много красиви, но прецъфтяват бързо.*
А) белите Б) лалета В) красиви Г) прецъфтяват Д) няма метафора

Решение: В това изречение няма употребена метафора.

- *Човекът гледаше картината и не разбираше как младостта му прецъфтя толкова бързо.*
А) човекът Б) картината В) младостта Г) прецъфтя Д) няма метафора

Решение: В това изречение метафората се изразява чрез свързването на думите *младостта* и *прецъфтя* по метафоричния модел *Говорим за ЧОВЕКА*, сякаш е *РАСТЕНИЕ*.

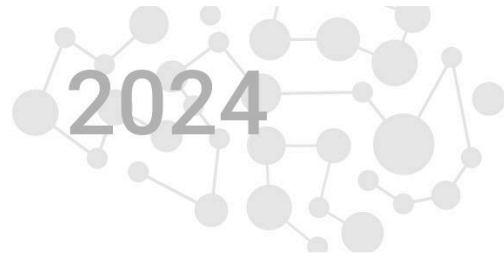
- *Едва отворих очите си, но сърцето ми бе пълно с надежда.*
А) отворих Б) очите си В) сърцето Г) пълно Д) няма метафора

Решение: В това изречение метафората се изразява чрез свързването на изразите *сърцето* и *пълно (с надежда)* по метафоричния модел *Говорим за ЧОВЕКА*, сякаш е *СЪД*.

- *Цяла нощ се въртя в леглото и на сутринта се събуди облян в пот.*
А) въртя Б) леглото В) облян Г) пот Д) няма метафора

СЪСТЕЗАНИЕ
по компютърна
лингвистика

Решение: В това изречение няма употребена метафора.

- *Нощем, затвореше ли очи, виждаше живописните бѐднини на България.*
А) затвореше Б) очи В) живописните Г) бѐднини Д) няма метафора

Решение: В това изречение метафората се изразява чрез свързването на думите *бѐднини* и *живописните* по метафоричния модел *Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е КАРТИНА.*

- *Когато получи двойката по физика, всичките му планове за ваканция рухнаха.*
А) получи Б) двойка В) планове Г) рухнаха Д) няма метафора

Решение: В това изречение метафората се изразява чрез свързването на думите *планове* и *рухнаха* по метафоричния модел *Говорим за БЪДЕЩЕТО, сякаш е ПОСТРОЙКА.*

- *Погледна през прозореца и видя как сградата рухва пред очите му.*
А) погледна Б) прозореца В) сградата Г) рухва Д) няма метафора

Решение: В това изречение няма употребена метафора.